

Het is een winterse doordeweekse ochtend. Regen en natte sneeuw wisselen elkaar af. De lucht is waterkoud. Vanaf de rijksweg zijn de dampen al te zien van het bronnenbad Nieuweschans, waar het geneeskragtige water in het buitenbad kunstmatig op 36 graden Celsius wordt gehouden.

Op het parkeerterrein staan acht auto's, waarvan vijf met Duits kenteken. Kuren is bij de Oosterburen een veel bekender verschijnsel dan in ons land en om vooral die Duitse markt te kunnen bewerken hebben de gemeenten Nieuweschans en de Duitse partner-gemeente Bunde de handen ineen geslagen voor de ontwikkeling van het kuurcentrum.

KUREN NAAST EEN OPEN RIOOL *Melle Wachtmeester*

Een ontwikkeling die tot nu toe niet van een leien dakje is gegaan. Duurde het eerst al tien jaar om voldoende steun voor de plannen te krijgen, op het moment dat de NV Bronnenbad Nieuweschans-Bunde zich officieel wilde presenteren, kwam commissaris der koningin H. J. L. Vonhoff tot de pijnlijke konklusie dat de aangezochte Zwitserse geldschietster niets van zich liet horen en over nauwelijks meer beschikte dan een postbusnummer. Vergeleken met wat nog volgde slechts een klein incident. Directeur A. J. de Vries verdween na financiële perikelen en probeerde via de rechtbank genoegdoening te krijgen. Initiatiefnemer van het hele projekt, de Duitser Wolfgang Rothkegel, bleek niet als ingenieur door het leven te gaan, zoals hij altijd had beweerd. Hij werd beschuldigd van het knoeien met diploma's, maar eist op zijn beurt een fikse schadeloosstelling voor zijn inbreng. De gerechtelijke procedures zijn nog steeds niet ten einde. De nieuwe directeur, Rob van der Gaast, begon energie, maar liep tegen een stevige rel aan, toen ter gelegenheid van de opening van de eerste fase foto's van Vonhoff in badkostuum werden gepubliceerd. Van der Gaast bleef zich in de kijker spelen, maar ging via de achterdeur af, omdat hij financiële malversaties zou hebben gepleegd.

Werkgelegenheid voor 1400 personen

Ondanks alles kon staatssecretaris P. H. van Zeil van Economische Zaken op 3 december 1985 toch de officiële opening van de eerste (bescheiden) fase van het kuurbad verrichten. Een bad dat inmiddels van prof. dr. Holl van het Laboratorium für Wasseruntersuchungen in Hannover de karakteristiek: 'Eisen- und jodhaltige Thermalsole mit hohem

Voorlopig is er geen sprake van rust en reinheid omdat de Westervoldse A er bijligt als een open riool

Anteil an Calcium- und Sulfat-Ionen' had gekregen. Juist aan de aanwezigheid van deze stoffen in het warme water wordt een heilzame werking voor huid en bloedsomloop toegeschreven. Het bad weet zich inmiddels ook verzekerd van de steun van de Nederlandse vereniging van Psoriasis-patiënten.

In de beginfase is het optimisme groot. Van der Gaast spreekt dan nog van een geweldige impuls voor de werkgelegenheid. Het kuuroord kan uiteindelijk, zo meent hij, direct en indirect werk bieden aan 1200 tot 1400 personen.

Dat het nog lang niet zover is, blijkt wel tijdens ons bezoek. De blinde muur van een voormalig gymnastieklokaal wordt ge-

kamoufléerd door een wat primitief aandoende schildering die alle geneugten van het kuren moet verbeelden: bubbelen in het bad, massage na afloop, bruin worden op de zonnebank en wat dies meer zij. Aanvankelijk werd de eerste fase aangeduid met 'provisorium', maar omdat dat woord een negatieve klank zou kunnen oproepen werd daarvan afgestapt. Achteraf moet de konklusie zijn, dat die benaming de enig juiste is, want het eigenlijke bad van negen bij negen meter doet meer denken aan een privé-zwembadje dan aan een bruisend kuurcentrum. De vraag dringt zich op of het niet beter was geweest om wat minder snel van start te gaan en te zorgen dat er toch iets van de grond kon komen met wat meer allure. De

beslissingsbevoegden meenden echter, dat het geloof in het project zou groeien als er zo snel mogelijk iets werd gerealiseerd. 'De bevolking heeft al lang genoeg gewacht. Dit is de kennismakingsfase'.

De keuze lijkt, gezien de bezoekersaantallen in het beginstadium, gerechtvaardigd, maar nieuwsgierigheid heeft kennelijk een belangrijke rol gespeeld, want in deze winterperiode is het bezoek dermate teruggelopen, dat zelfs overwogen is om het kuurbad vanwege de hoge energiekosten tijdelijk te sluiten. Omdat sluiting echter ook weer een negatieve uitwerking heeft, blijven de deuren open en zegt president-kommissaris G. Beukema al iets minder enthousiast, dat de prog-

En doorkijk naar het provisorium dat rust en reinheid kan geven aan Nieuweschans

noses van tussen de 80.000 en 100.000 bezoekers in de aanloopfase nog steeds worden gehaald.

Afvalwater Avebe

De vaste bezoekers van het kuurcentrum willen van geen negatief geluid weten. Deze groep van voornamelijk ouderen zegt geweldig opgeklikkend te zijn van de regelmatige bezoeken aan het bad.

Dit voorjaar zal worden begonnen met de bouw van de tweede fase van het centrum. Een plan dat voorziet in de bouw van therapie-ruimten en een hotel met 100 bedden.

Met het project is ruim 25 miljoen gulden gemeoid en het zal eind 1988, begin 1989 voor het publiek open moeten zijn. Daarmee komt een nieuwe dreiging voor het kuurcentrum om de hoek kijken. Ondanks alle beloften die in het verleden zijn gedaan, blijkt dat aan de vervuiling van de Oostgroning kanalen niet eerder dan in 1990 een eind zal komen. En het kuuroord is gesitueerd aan de boorden van de Westerwoldse A, waarlangs het zwarte, stinkende afvalwater van de Avebe-fabriek in Ter Apelkanaal een weg vindt naar de Dollard. Een wat ongebruikelijke combinatie: kuren naast een — in kampangetijd — open riool.

Al in juni 1985 voorzag de Groninger gedeputeerde T. Meijer problemen. Toen liet hij doorschermen dat de Avebe-fabriek zou moeten sluiten als het bedrijf in 1986 de zuivering niet rond zou hebben. Avebe mocht geen sta-in-de-weg worden voor de ontwikkeling van het kuurcentrum. 'Ik verwacht dat het bronnenbad een procedure tegen de vuilwaterlozingen zal beginnen en een bedrijf dat na tien jaar nog voor 1,5 miljoen inwoner-ekwivalenten afvalwater loost, kan wel nagaan, waar zo'n procedure op uitloopt', aldus Meijer toen.

Pas in januari echter van dit jaar heeft minister Braks van Landbouw en Visserij zijn fiat gegeven aan een schuldsaneringsoperatie van het Avebe-concern, waarvan ook de zuiveringsproblematiek een onderdeel uitmaakt. Het bedrijf krijgt onder strikte voorwaarden (extra financiële inspanningen van de boeren, een bijdrage van de banken en het terugbrengen van de loonsom met 15 miljoen gulden) 183 miljoen gulden aan achtergestelde leningen van het Rijk kwijtgescholden. Bovendien krijgt het de plicht om nu met de aanpak van de vervuiling te beginnen, die in 1990 effectief moet zijn. Aan de schoonmaak-operatie heeft de minister echter geen harde voorwaarden verbonden. 'Het is vooral een zaak van de provincie om er op toe te zien, dat die datum wordt gehaald', zegt hij. Het gaat dan om een deels anaerobe en deels aerobe zuivering met gebruikmaking van grote vloeivelden. Op voorhand heeft de minister de bevolking al gevraagd geen bezwaren tegen de aanleg van de vloeivelden in te dienen en dat duidt erop, dat de minister beducht is voor aanzienlijke vertragingen als gevolg van bezwaarschriftenprocedures. Volgens Avebe-hoofddirecteur drs. A. Mak is 1990 haalbaar, maar hij wijst er wel op dat het gaat om de bouw van de grootste anaerobe zuiveringsinstallatie ter wereld. En dat doet vermoeden, dat er nagenoeg geen know-how is als het om vergelijkbare installaties gaat.

De stank is meegevallen

Uit vrees voor verlies van werkgelegenheid heeft de provincie Groningen nooit een harde aanpak van de milieuproblemen van Avebe aangedurfd. Het bedrijf werd ontzien bij de zuiveringsheffing en de provincie heeft zich ook nu weer bereid verklaard dat terughoudende beleid voorlopig te continueren, ondanks sterker wordende protesten uit de bevolking, met name in Veererveen. Daar wordt het onaanvaardbaar genoemd, dat de bewoners wel voor milieulasten opdraaien, terwijl zij jaarlijks met de ondraaglijke stank van een vervuilende industrie worden gekonfronteerd.

Voorlopig is het niet te verwachten dat het Kuuroord voor z'n eigen belangen op komt. Daarvoor is de vinger die de provincie in de kuuroord-pap heeft te groot.

Een woordvoerder van het bronnenbad: 'Deze winter is de stank erg meegevallen en wij zijn natuurlijk ook bewust met werkgelegenheid bezig'. President-kommissaris Beukema (tevens gedeputeerde) maakt duidelijk dat de door zijn collega-gedeputeerde Meijer al in 1985 verwachte bezwaarschriften er nog lang niet zitten aan te komen. 'Ook wij willen dat de Oostgroning kanalen zo snel mogelijk schoon zijn en we zullen daar ook maximaal op hameren bij de provincie, maar aan bezwaarschriften denken wij niet. De zuivering van de Avebefabriek is een onderdeel van de totale sanering van het concern. Wij volgen die ontwikkeling, al moet ik toegeven dat het punt van de afvalwaterzuivering met enige vaagheid is omgeven'.

Baden in gezondheid

Dat is nog altijd de leus die het kuuroord Nieuweschans hanteert. Het ziet er naar uit, dat die leus voorlopig nog niet opgaat voor de aangrenzende Westerwoldse A. Een project dat gezondheid aan de man wil brengen, waar tientallen miljoenen in worden geïnvesteerd, moet van de grond komen naast een open afvoer voor fabriekswater, terwijl onduidelijk is hoe lang die situatie nog blijft bestaan.

Dat duidt op een weinig professionele aanpak. Dat beeld wordt nog eens versterkt bij een bezoek aan de 'Orangerie', het 'gezondheidsrestaurant' dat bij het kuurcentrum hoort. Als het begint te hagelen is een normaal gesprek daar nauwelijks mogelijk. Het dak bestaat grotendeels uit kunststof-golfplaten en dat is al te nadrukkelijk te horen. Wie sprak er ook over 1400 arbeidsplaatsen?